

Nε to w'a jo na nε ganha she
 sige ni we.
 Nε nu w'a jo na nε ganha she
 sige ni we.
 Nε nahafɔɔ w'a jo na nε ganha she
 sige ni we.
 Nε cuun w'a jo na nε ganha she
 sige ni we.
 Na Sadoŋɔ ga na ta k'a na xa
 na ye nigin.»

A Sadoŋɔ di do na xhɔnhɔni na yu:
 «U-hu! Tiinshɔ m'a na pye
 di zhehe xhuu... !
 U-hu! Tiinshɔ m'a na pye
 di zhehe xhuu... !»

K'a xhɔnhɔ na kari fo taliige ni.
 A Tiinshɔ di ba Sadoŋɔ yaha lee na,
 na baa fo kanha. A Sadoŋɔ di ba fo wu
 ni na mεε le na suu. ◊

14

wu puga sheen mu. Pee na pu wo
 dege kan, na nɔhɔ she ti ni. Ti bu bye
 nuxhuuro be, p'a she ni jaanmɔhɔ ni
 jege ni. Pu bu bye kpɔn be, p'a she pu
 daan na. Mu Sikapeere be di wa na
 Kotugoo kalenɛe pi.

Caŋa ka, a Kotunnɔ di ba Sikapeere
 pye: «Nanii Sikapeere, n'a da ba shimye
 pa kan ma mu, ma be di da duri tiye ni
 ba nε jε we.» A lee di daan Sikapeere ni
 xuuni. A li sira she mε, na sira pa mε,
 na jo: «Sababu ya cere we, mu ya ce na
 nε be nanii wu jε ponɔ. N'a da zhe
 shimye pa kan li be mu.» Yee wo jo
 wu ya taan Kotunnɔ ni we. A wu jo:
 «Ee! Sikapeere, ponɔ bu tidugunɔ jaha
 ce, nε Kotunnɔ na bye dii we? Ponɔ wo
 nanɛge k'a bi ni li jɔkpaan ni, li yogo
 be di bi ni li jɔkpaan ni, lee bu bye
 jinɛ na, lee ya pɔɔ dε! Wεe bu ben,

12

Wù Giraya Cee!

3

Racontons les Contes!
 en langue Minianka

Wù wu fungɔnyɔ she wùyε na
 kalaa ɔɔɔ ni 1995-1996

Jaha k'a Gboŋɔ Nana kɔn we?

Gboŋɔ ka bye sige ni, ki ya ná jahari
 we fo cee. Ba k'a cee beeri ja we,
 k'a wee jahari na wee fya. Wee cee wu
 na wá na mεε suu na kanha kɔri.

A Lozona wa be wo shɔ di ba she caŋa
 ka sige ni, kajiiye tashaga ni, na she ki
 ta ki na sekuuloo kuri. Ba k'a wu ja we,
 na wá na wu jahari. A cee wu guri na
 ganha na mεε suu na gaanɔ kanha ni.
 Ba Xɔbere ya she saha ni wu ni we,
 na wu yege na jaha na w'a mεε suu we?
 A wu jo na gboŋɔ k'a wee niine.
 A Xɔbere di jo: «ɔɔɔ na ma ba se, ta se
 ni kacerege ni, gboŋɔ ki baa she foro na
 wá na ma mari, m'a kacerege ki taga ki
 nana ki kɔn.»

1

A Xhupoo di lee be kan wu mu.
 A Kudun di jo: «Nime kunni yi beeri wa
 ꞓ, ga na funꞓ k'a kegi.» A Xhupoo di
 jo: «Yere di she ciinmana te daga ma
 nafii ꞓ ꞓ.» Ba lee ya pye we, a Kudun
 di jo: «W'a se nime.» Ba p'a she no yafee
 pu kanha ki na we, a cee wu ba pu
 shaari. A Kudun di wu yiri, na wuye she
 wu na, na wuye pye nanigbo. A cee wu
 Xhupoo wu she, na daha Kudun noho ni.
 Yani pu she sinne ge, a Xhupoo di wu
 yogo le na:

«Keeke-kile-kileeke,
 ma pa na kan na pudono.
 Ne bi pudono sho mu kan,
 lee na kashaa wa
 na ma korokoro.
 Ne bi fadeje sho mu kan,
 lee na kashaa wa
 na ma korokoro.

10

«Kanha ni ne da yee se yoo!
 Deji-deji! Deji-deji
 pashawu deji-deji!
 Mu je we nu we.
 Deji-deji! Deji-deji
 pashawu deji-deji!»

Pee beeri na doro nigin nigin, nmamaa
 pu nu wu da da pu ni we. A celere la di
 ba foro ni fashicuuro ta ni, na gbedege
 lho le ciinmana ka ni. A pii lee be yege
 sipii pu nii na. A celere li jo:

«Sige ni ne da yee se yoo!
 Deji-deji! Deji-deji
 pashawu deji-deji!
 A lho di yee lo yoo.
 Deji-deji! Deji-deji
 pashawu deji-deji!»

A nmamaa pii jo:

«Mu wu je we nu yoo.

8

da ja lee ta.» A Zagina di jo: «Ni l'a da
 lee ye na, we nu wu na zho. Luu li le,
 paa she ni li ni.» Ba Kile nu w'a luu li li
 we, taapile ni a wu juuꞓ.

A Zagina be nu di ba do na ya. A pii
 wu pye na kpanga zanha ye k'a da ja
 cele wu cuuꞓ. A Zagina di baa she yi
 naha jo Kile mu. A Kile di jo: «Kpanga
 zanya ye la? Cari maye na, yani mu wu
 no puga ge, n'a da zangboho shan.»
 A Zagina fundanga wo di guri. A Kile
 wu wo munimuni, ga zanha di ya pa we.
 A Zagina di guri she sanha Kile mu,
 taanri wuu li ni a Kile wu wo na lee
 pye zanha baa kafeegboo. A Zagina nu
 wu xhu.

Na co kee caja ki na, a pu naneege ki
 gyeege. A Zagina di gaa na wee da Kile
 wii nige we. Na li she na Kile je gara,

3

ni, na yogo ka cee na:

«Ta diri yogo yogo Nitoodanga
 ta diri yogo yogo
 di da ma li, di da ma li.
 Cirime yaliye
 di da ma li.»

Nitoroꞓ ki na digi wo nje na,
 Nanajo ma li fo na din, na guri jo:

«Ta duri lege lege
 di da ma li, di da ma li.
 Cirime yaliye
 di da ma li.»

Nitoroꞓ ki na dugi. A Nanajo di
 ganha na bele na ma. A wu nu niizho
 wu ba wu kpɔn caja ka, na wu yege na:
 «Naha mu di wa li na bele me we?»
 A Nanajo di jo: «Nitoroꞓ.» A wu nu
 niizho di jo: «Toro ma she ki sanha she.»
 Ba p'a she no ki na we, a wu Nanajo

5

Piimu p'a ye giraya ye ka ge,
pee pu wa me:

Singali Jara, Karaba Damele,
Jaza Damele, Jara Poli Damele,
Tenzaña Kone, Koninba Kulubali,
Yagere Dawu, Jaceme Tarawele,
Numuza Kone, Negedugu Sanogo

DNAFLA w'a koo kan S.I.L. mu,
na wa ye giraya ye kani w'a yeege.

Jimuguro ti na a cee wu kacerege ki
lo na gaaji sige ki ni. Ba w'a she no
gbono ki xuu wu ni we, na ki ta k'a
sogolo, na naha ke le Kile-parama ni.
A wu beele kari na she gbono ki nana
cere. A gbono ki yiri na tafere le na
gaaji yana ki funno ni.

Lee l'a gbono pye nana baa sige yaaga. ◇

Kile ni Zaginna

Zaginna ni Kile wu bye see see
napiinee. Cana ka, a Kile nu di ba do
na ya. A were ti beeri di dese wu ni.
A ceefe di Kile pye na juyumo luu ye
nigin l'a da ja cele wu cuuno. Mii luu di
da da le kpanfinne le na we? A pii jo na
Zaginna ye nigin wu da ja lee ta. A Kile
di she Zaginna mu: «Keni Napii Zaginna.
Wee nu w'a ya, pii yu na juyumo luu
ye l'a da ja wu cuuno. Mu ye nigin w'a

ne Kotunno na dugi tige ni. Kile ganha
bu pono yaha li tiduguno naha ce bada
we.» Ba lee ya pye we, a wu shimye pu
kpon wo Sikapeere keje ni. Shimyere
lemu l'a mara Sikapeere keje ki na ge,
a Sikapeere di lee laala.

Lee l'a Sikapeere pye li na duri titoyo,
ni kasoro na. ◇

Tiinsho

Le pure le mege ki bye na Tiinsho.
Cana cana w'a lo na se sige ni kajiiye
tashaga ni wu ye nigin. A wu puga sheen
beeri di wu yeri kanha.

Ke cana ke, a zanha kafeege di sii
Tiinsho ta, na wu kori leje pukoloro ka
ni. A tuun wa di ba no, a Sadoro di no
na: «U-hu! Kanha sipya nugo k'a foro
naha!» A Tiinsho di yogo shan le na:

13

Ne bi kulushii sho mu kan,
lee na kashaa wa
na ma korokoro.»

Wu bu yanmujo kemu beeri kaa jo,
cee wu na jo na Kudun wu kee wolo
kan. L'a pa no ciijmana li na ge, a cee
wu jo na Kudun wu lee be wolo kan.
Ba w'a lee wolo we, a fure di seri na cee
wu beeri norogo. Lee ya pye ge, a Kudun
la di wolo cee wu na. A Xhupoo di wu
sho lo na gaaji, a Kudun di zhiige.

Kee shiige ki k'a Kudun pye wu na fe
cee naha na me. ◇

Sikapeere ni Kotunno

Taashiine ni Sikapeere ni Kotunno wu
bye napeege ni. Pu je shizhan cana ni
piiige. Cekaanra bu bye Sikapeere mu, l'a
nchopiire pye t'a she yi jo Kotunno ni

na sipii ya yaa p'a soni wu na. Lee l'a Zaginna puṅṅo sogi. ◇

Cirime

Ná wa wu bye ni cèe shuun ni. Pya nigin je ceshiime wu mu. Taanri di je shuun wo wu mu. A cee wu ba xhu na wu poro wu yaha, porofṅṅ wu mege di je Naṅaṅṅ. A wu nu Jiizho wu ganha na Naṅaṅṅ kana.

Ba xhupoo ya mee su we, p'a wu je shan kapyeṅṅ puṅṅ ni: «Yeji la, Naṅaṅṅ wi` shinma suu la, Naṅaṅṅ wi fajii la, Naṅaṅṅ wi kajiishaa bu yiri, Naṅaṅṅ sanha. Yalige bu be, p'a ki li na Naṅaṅṅ yaha.

A xuugo di ba weri wu na, a wu she sige ni na she Nitoodige ka ta k'a se, na naaṅa, A wu fulo ki na, na yere ki noho

4

yege sanha na: «Dii mu keṅṅ di da no ke na we?» A Naṅaṅṅ di wu yogo cee. A Nitoroṅṅ ki digi, a wu nu Jiizho wu dugi ki ni. A Naṅaṅṅ di dugi dugi yogo ki cee, a Nitoroṅṅ ki dugi ni wu ni, fo fugba wu ni. Wu ya ja tigi nige we. A shazheere di so na wu fiinne. A wu ninaara di ba je Naṅaṅṅ ni, a wu tigi tigi yoro li cee. A Nitoroṅṅ ki digi ni wu ni. Na co kee caṅa ki na, a wu ganha na Naṅaṅṅ deede.

Lee l'a sipii pye pu na cirime deede. ◇

ḡmamaa

Cee wa wu bi kari sige ni na she kajiiye sha, laa di je wu mu. A zanha kafeege di yiri. A wu laa li se sige ki ni ḡmamaa. A zanha loko di pu fo kari dugo ni. A lokoṅṅ di pu jo sha na le.

6

Deji-deji! Deji-deji
pashawu deji-deji!»

A kulo li shiin pii celere lo, na li wuu, na fajeye le li na. A pii di jo: «Di wa ma loko.» A pii di jo: «Di wa ma faje.» A pii di jo: «Di wa ma shishohomo.»

Wa pya je wa wo we. ◇

Xhupoo ni Kudun

Xhupoo wu bi gaṅṅi cewurosho talgo ni, na jiri Kudun na. A Xhupoo di jo: «Kudun, na torogo she na cewurosho wu talgo ni.» A Kudun di jo: «Napii, lee wa kapii we, ga fo mu bu kulushiifomo kan ne mu.» A Xhupoo di jo: «Ne na na wo wu wolo gan ma mu.» A Kudun di wee le na guri jo: «Fadewoṅṅ kan na mu.» A Xhupoo di jo: «Ne na na wogo ki wolo gan ma mu.» A Kudun di kee be le na guri jo: «ḡudofono kan na mu.»

9

Caṅa ka, a pii jo na pu da zhe pu nu sha. A wa di bafogo taha, a wa di sicanhana kon. A pii foro na ganha na kulogoo ki jaari, na yogo ka cee na:

«Wemu wu wa we nu ge,
Deji-deji! Deji-deji
pashawu deji-deji!
Wu pa loko kan we mu yoo.
Deji-deji! Deji-deji
pashawu deji-deji!»

Pu bu no kulo beeri ni, pulee nii na foro ni loko ni na pu puṅṅo ciri. Wa beeri bu no ni wu loko ni ḡmamaa pu na weefo yege na:

«Mii mu da we se we.
Deji-deji! Deji-deji
pashawu deji-deji!»

Weefo na jo:

7